

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Г. С. Одинцова,
Ю.В. Одинцова

ЛІНГВІСТИЧНІ АФОРИЗМИ ТА ОБРАЗНІ ВИСЛОВИ

Посібник для вчителів-словесників
та студентів філологічних
спеціальностей закладів вищої освіти

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

УДК 81.161.2(089.3)(075)

Л59

Рекомендовано до друку Вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол №11 від 24 квітня 2018 року)

Рецензенти:

Вільчинська Т. П.

доктор філологічних наук, професор Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира

Гнатюка;

Котович В. В.

кандидат філологічних наук, доцент Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Назаревич Л. Т.

кандидат філологічних наук, доцент Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Л59 Лінгвістичні афоризми та образні вислови: Посібник для вчителів-словесників та студентів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти / Упоряд. Г. Одинцова, Ю. Одинцова. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2021. — 168 с.

ISBN 978-966-10-6091-2

УДК 81.161.2(089.3)(075)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

© Одинцова Г. С.,
Одинцова Ю.В., 2021

© Навчальна книга – Богдан,
виключна ліцензія на видання,
оригінал-макет, 2021

ISBN 978-966-10-6091-2

ПЕРЕДМОВА

Серед численних мовних засобів, які використовує людство для передачі інформації, особливої уваги заслуговують крилаті вислови, які в образній формі передають сутність певного явища чи поняття.

За своєю тематикою крилаті вислови дуже різноманітні. З-поміж величезного їх розмаїття чільне місце належить лінгвістичним афоризмам, які репрезентують мовні поняття та явища, допомагають по-новому осмислити їхню сутність і характерні ознаки. Змістова ємність, високий ступінь узагальнення інформації, яскрава образність робить їх вартими цілого параграфу шкільного підручника чи наукової розвідки.

Найбільш відомими й уживаними серед лінгвістичних афоризмів та образних висловів для широкого загалу мовців є ті, які здебільшого стосуються понять «мова» і «слово». З метою популяризації інших афоризмів у пропонованому

посібнику зібрані крилаті вислови про лінгвістичні одиниці всіх рівнів мовної ієрархії, які об'єднані за тематичним принципом і розглядаються у таких розділах мовознавства: фонетика, графіка, орфографія, орфоепія, морфеміка, словотвір, лексикологія, фразеологія, граматика, стилістика, лексикографія.

Окрім лінгвістичних афоризмів, авторами яких є відомі учені-мовознавці, письменники, філософи, у посібнику наведені також деякі крилаті вислови фольклорного походження (прислів'я та приказки).

Образні асоціації, гармонійне поєднання глибокого змісту з оригінальною формою відкриває нове бачення уже відомого лінгвістичного явища й уможлиблює використання лінгвістичних афоризмів та образних висловів у вивченні шкільного курсу української мови та в позакласній роботі.

МОВА

- ◆ Мова — це генетичний код нації.

Іван Огієнко

- ◆ Літературна мова — це той... найміцніший цемент, що єднає етнографічну масу у свідому націю.

Іван Огієнко

- ◆ Мова — найважливіший маркер національної самоідентифікації.

Іван Малкович

- ◆ Мова — найважливіший національний ідентифікатор.

Ольга Федик

- ◆ Мова — це національна святиня.

Олександр Захаренко

- ◆ Мова є формою вияву національної ментальності кожного народу.
Орест Ткаченко
- ◆ Мова — одна з основних ознак нації.
Олексій Тихий
- ◆ Мова — фундамент культури.
Олексій Тихий
- ◆ Доля мови формує долю народу.
Тарас Возняк
- ◆ Народ виражає всього себе найповніше і найвірніше у мові своїй. Народ і мова один без одного не можуть бути представлені.
Ізмаїл Срезневський
- ◆ Мова — єдиний аналог безмежного в часі і просторі, гармонійного різномірністю світу. У ній — його сутність і форми, всі кольори, барви, тони і звуки. Тому Мова — найуніверсальніша енциклопедія, наймогутніший Учитель життя, а хто не чує її — породжуваної рідною Природою, той обійдений ласкою Божою; бездуховне перекотиполе. Тому завдяки мові люди й народи

можуть ставати двигунами вселюдського поступу, а без неї — лошатами біля чужих возів.

Петро Кононенко

- ◆ Звичаї народу позначаються на його мові, а з іншого боку, значною мірою саме мова формує народ.

Фердинанд де Соссюр

- ◆ Хіба мова за сприятливих обставин не розквітне, наче дерево, яке, не будучи пригніченим, пишно розростається зусібіч? Хіба не перестає розвиватися мова і не починає нидіти і мертвіти, як нидіє і сохне рослина при нестачі світла і землі? Дивовижна цілюща сила мови, з якою вона заліковує і надолужує втрати...

Якоб Грім

- ◆ Мова — це середовище, в якому об'єднуються «Я» і світ.

Ганс-Георг Гадамер

- ◆ Межі моєї мови — це межі мого світу.

Людвіг Вітгенштайн

- ◆ Мова — це кров, що оббігає тіло нації. Виточи кров — умре нація.

Юліан Дзерович

- ◆ Мова — це історія народу. Мова — це шлях цивілізації і культури.

Олександр Купрін

- ◆ Мова — це великий дар природи, розвинутий і вдосконалений за тисячоліття з того часу, як людина стала людиною. У кожного народу своя мова. Це великий скарб, який треба шанувати, берегти і розумно збагачувати, не причиняючи йому ніякої шкоди.

Кіндрат Крапива

- ◆ Мова є засіб не виражати готову думку, а створювати її.

Олександр Потебня

- ◆ Мова — містичне ядро нації, тобто об'єктивне дане, що живе у підсвідомих глибинах етнографічної маси та може видобути на поверхню свідомості і стати керманічем усіх національних змагань на всіх ділянках життя.

Олександр Потебня

- ◆ Мова — далеко не тільки «засіб спілкування», тобто передачі «вже готових думок»... Куди серйозніша її місія — бути способом народження тих думок: коли «нема мови», людині просто-напросто «нема чим думати».

Оксана Забужко

- ◆ Мова... накидає нам світогляд.

Оксана Забужко

- ◆ Високе покликання мови передусім у тому, щоб людина множила кількість душевних струн, а не одну лиш «інформативну» струну плекала, щоб на рівні слова відчувала єдність поколінь свого роду.

Андрій Содомора

- ◆ Мова не просто інформативний засіб спілкування, хоч і важливий. Вона — це глибоке джерело художньо-естетичних цінностей, постійний і невичерпний акумулятор духовності, емоційності, високої моральності.

Анатолій Бортняк

- ◆ Комуникативна функція — це локомотив історії мови.

Борис Серебренников

- ◆ Мова — засіб встановлення стосунків між людьми.

Іржі Томан

- ◆ Мова є вікова праця цілого покоління.

Володимир Даль

- ◆ Одна людина, яка вміє розмовляти двома мовами, вартує двох.

Наполеон Бонапарт

- ◆ Знання однієї мови дозволяє увійти в коридор життя, знання двох мов відкриває вам усі двері у цьому коридорі.

Франк Сміт

- ◆ Знання чужих мов пробуджує бажання працювати для утвердження і розвитку рідної мови, сприяти тому, щоб вона посіла гідне місце серед авторитетних мов світу.

*Василь Іванишин,
Ярослав Радевич-Винницький*

- ◆ Знати багато мов означає мати багато ключів до одного й того ж замка.

Франсуа Вольтер

- ◆ Я скептик стосовно можливостей людей, що вважаються поліглоти. Песиміст і скептик з тієї причини, що в знавця багатьох мов знання однієї мови все-таки обмежене. Якщо в мозкових звивинах записані дані про багато мов, то не може бути в цих звивинах настільки глибоких записів, які були б при одній, двох або трьох мовах.

Пауль Арісте

- ◆ Інша мова є інше бачення життя.

Федеріко Фелліні

- ◆ Різні мови — це не різні позначення одного й того ж предмета, а різні бачення його.

Вільгельм фон Гумбольдт

- ◆ Той, хто подорожує до іншої країни без найменшого знання мови, їде не у подорож, а до школи.

Френсіс Бекон

- ◆ Якщо ви розмовляєте з людиною мовою, яку вона розуміє, — слова досягають її голови. Якщо ви розмовляєте з людиною її мовою, то слова досягають серця.

Нельсон Мандела

- ◆ Хто не знає чужих мов, той нічого не знає про свою.

Йоганн Вольфганг фон Гете

- ◆ Для мене мови народів — як зорі на небі. Я не хотів би, щоб усі зорі злилися в одну величезну, на півнеба, зірку. На те є сонце. Але нехай сяють і зорі. Нехай у кожного народу буде своя зірка.

Расул Гамзатов

- ◆ Без знання мов відчуваєш себе ніби без паспорта.

Антон Чехов

- ◆ Якщо людина не знає мови народу, на землі якого проживає, то вона є або гостем, або окупантом, або не має розуму.

Шарль де Бернар

- ◆ Потворних мов не існує. Я слухаю кожну мову так, наче вона — єдина, а коли я чую про мову, що зникає, це спустошує мене так само, наче йдеться про загибель Землі.

Еліас Канетті

- ◆ Мова зникає не тому, що її не вчать інші, а тому, що нею не говорять ті, хто її знає.

Хосе-Марія Арце

- ◆ Для вивчення мови значно важливішою є вільна допитливість, аніж грізна необхідність.

Августин Аврелій

- ◆ Мова не піде в ногу з освітою, не буде відповідати сучасним вимогам, якщо їй не дадуть можливості виробитись зі свого соку і кореня, перебродити на своїх дріжджах.

Володимир Даль

- ◆ Ми не лише говоримо якоюсь мовою, ми думаємо, ковзаючи вже прокладеною колією, на яку ставить нас мовна доля.

Хосе Ортега-і-Гассет

- ◆ Кожна мова — це храм, в якому дбайливо зберігаються душі тих, які розмовляють цією мовою.

Олівер Холмс

- ◆ Мова не є довільним витвором окремої людини, а завжди належить усьому народу: наступні покоління успадковують її від попередніх поколінь.

Вільгельм фон Гумбольдт

- ◆ У мові — дух нації.

Вільгельм фон Гумбольдт

- ◆ Мова — це об'єднана духовна енергія народу, яка прекрасно втілена у певних звуках, і у такому вигляді й через взаємозв'язок своїх звуків зрозуміла всім мовцям і збуджує в них приблизно однакову енергію.

Вільгельм фон Гумбольдт

- ◆ Мова завжди втілює в собі своєрідність цілого народу. Мова є відбиттям духу людського і засобом для творчого перетворення матеріального світу у світ духовний.

Вільгельм фон Гумбольдт

- ◆ Мова — оселя духу. В оселі мови живе людина. Мова — це я.

Мартін Гайделгер

- ◆ Мова, позбувшись ідеального, перестає бути творцем матеріального.

Ніна Велехова

- ◆ Мова — одяг думок.

Семюель Джонсон

- ◆ Мова є найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живуці та майбутні покоління народу в одне велике історичне живе ціле. Вона не тільки виявляє собою життєвість народу, але є якраз саме це життя.

Костянтин Ушинський

- ◆ Поки жива мова в устах народу, до того часу живий і народ. І нема насильства нестерпнішого, як те, що хоче відірвати в народу спадщину, створену незчисленими поколіннями його віджилих предків.

Костянтин Ушинський

- ◆ Мова — це дорожня карта культури народу. Вона розкаже, звідки цей народ прийшов і куди він йде.

Ріта Мей Браун

- ◆ Нападати на мову народу — це означає нападати на його серце.

Генріх Лаубе

- ◆ Двомовність — як роздвоєне жало.

Ліна Костенко

- ◆ Доля мови не може залежати від свавілля тієї чи іншої особи. У мови є хоронитель надійний і вірний: це її ж власний дух, геній.

Віссаріон Белінський

- ◆ Мова перемагає своїх суперників не завдяки якимось внутрішнім якостям, а тому, що її носії є войовничіші, фанатичніші, культурніші, заповзятливіші .

Андре Мартіне

- ◆ Мова — втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова.

Максим Рильський

- ◆ У кожній мові, в кожнім слові краси майбутнього шукай.

Максим Рильський

- ◆ Мова — основний генофонд нашої культури.

Олесь Гончар

- ◆ Щоб мова тобі повністю відкрилася, маєш бути залюбленим у неї.

Олесь Гончар

- ◆ Мова — це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова — це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова — це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленнева діяльність народу.

Олесь Гончар

- ◆ Мова вдосконалює серце і розум народу, розвиває їх.

Олесь Гончар